

**Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Katowicach**

Katowice, dnia 12 sierpnia 2011 r.

**Zarząd
Spółki Restrukturyzacji Kopalń S.A.
w Bytomiu**

LKA-4101-08-09/2011/P/11/132

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

Na podstawie art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o *Najwyższej Izbie Kontroli*¹, zwanej dalej „ustawą o NIK”, Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach przeprowadziła kontrolę w Spółce Restrukturyzacji Kopalń S.A. w Bytomiu (zwanej dalej SRK S.A. lub „Spółką”) w zakresie realizacji zadań związanych z usuwaniem szkód wywołanych ruchem zlikwidowanych zakładów górniczych w latach 2008- 2011 (I kwartał).

W związku z kontrolą, której wyniki przedstawione zostały w protokole kontroli, podpisanym w dniu 5 lipca 2011 r., Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 60 ustawy o NIK, przekazuje Zarządowi niniejsze wystąpienie pokontrolne.

Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie, pomimo uchybień ocenia działalność SRK S.A. w zakresie spraw objętych kontrolą.

Powyższą ocenę uzasadniają następujące oceny cząstkowe i ustalenia kontroli:

I. Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działania Zarządu Spółki, związane z zapewnieniem warunków organizacyjno – prawnych do realizacji obowiązków wynikających z ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. *Prawo geologiczne i górnicze*².

W okresie objętym kontrolą, Spółka realizowała zadania związane między innymi z usuwaniem szkód wywołanych ruchem zakładów górniczych na terenach zlikwidowanych kopalń, poprzez naprawę tych szkód, spowodowanych głównie reaktywacją starych zrobów

¹ Dz. U. z 2007 r. Nr 231, poz. 1701 ze zm., zwanej dalej „ustawą o NIK”.

² Dz. U. z 2005 r. Nr 228, poz. 1947 ze zm., zwanej dalej „ustawą Pgg”

górnictwa, a także rekultywację terenów pogórnictwa. W latach objętych kontrolą organizacyjny i terytorialny zakres wykonywania tych zadań ulegał zmianie. Po połączeniu w dniu 1 kwietnia 2009 r. kontrolowanej Spółki ze Spółką Restrukturyzacji Kopalń Sp. z o.o. w Bytomiu, zadania związane z usuwaniem szkód górniczych dotyczyły kopalń w całkowitej likwidacji, zgrupowanych w czterech Rejonach, a mianowicie: Rejon KWK „Czeladź-Sosnowiec– Jan Kanty-Siersza – Bytom II – Katowice-Kleofas”; Rejon KWK „Wałbrzych-Nowa Ruda”; Rejon KWK „1 Maja – Morcinek – Moszczenica” i Rejon KWK „Powstańców Śląskich – Bytom I” (od 1 kwietnia 2009 r.). Ogółem Rejony te swym obszarem działania obejmowały zlikwidowane kopalnie węgla kamiennego na terenie 20 gmin położonych na terenie województw: śląskiego i dolnośląskiego.

Na podstawie zmieniających się regulaminów organizacyjnych uchwalanych przez Zarząd Spółki, w okresie objętym kontrolą następowały w SRK S.A. częste zmiany dotyczące: usytuowania, etatyżacji i zakresu zadań powierzanych komórkom organizacyjnym zajmującym się usuwaniem szkód górniczych. Pomimo braku wewnętrznych regulacji dotyczących postępowania przy naprawianiu szkód spowodowanych ruchem zlikwidowanych zakładów górniczych NIK nie wnosi uwag co do sposobu rozpatrywania wniosków o naprawę szkód górniczych.

II. Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie, pomimo uchybień, działania Zarządu Spółki, mające na celu rzetelne ustalenie rzeczywistych skutków działalności zlikwidowanych zakładów górniczych i podejmowanych na ich podstawie decyzji o sposobie naprawy szkody.

1. W latach 2008-2011 (I kwartał) Spółka realizowała ogółem 103 zadania związane z naprawą szkód wywołanych ruchem zakładów górniczych, z czego: 73 zadania (tj. 70,9 %) były wykonywane na podstawie wyroków sądowych, 23 zadania (tj. 22,3 %) były wykonywane na podstawie zawartych ugód, a 7 zadań (tj. 6,8 %) było wykonywanych na podstawie uzgodnień poczynionych z poszkodowanymi, w związku z awaryjną likwidacją zapadlisk.

W okresie objętym kontrolą do Spółki wpłynęło i zostało rozpatrzonych 111 wniosków o naprawienie szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego, spośród których tylko 13 tj. 11,7 % zostało przez SRK S.A. uznanych za zasadne (z czego 10 przypadków na 2010 r.). Stwierdzono, że głównymi i powtarzającymi się przyczynami negatywnego rozpatrzenia wniosków były:

- przedawnienie roszczeń na podstawie art. 422¹ § 1 K.c.,

- sprawcą szkody był czynny zakład górniczy,
- brak związku zgłoszonej szkody z ruchem zakładu górniczego (zużycie fizyczne budynku),
- zgłoszenie szkody, której nie uznano już w przeszłości (z mocy uprawomocnionych decyzji lub wyroków sądowych).

Wyrywkowa kontrola 10 spraw z wylosowanych wniosków o naprawę szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego (7 spraw z wniosków odrzuconych i 3 sprawy z wniosków realizowanych)³ wykazała rzetelne ustalenie przez Spółkę rzeczywistych skutków działalności zlikwidowanych zakładów górniczych, pomimo kilku uchybień formalnych, a mianowicie:

- nieudzielenie pisemnej odpowiedzi na wniosek (2 przypadki),
- przekroczenie 30 dniowego terminu na udzielenie pisemnej odpowiedzi na wniosek poszkodowanego z propozycją zawarcia ugody, o którym mowa w art. 97 ust.2 *Pgg* od 2 do 8 tygodni (4 przypadki);

Z ustaleń kontroli wynika, że spośród realizowanych w badanym okresie przez SRK S.A. 103 zadań związanych z naprawą szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego, aż 73 zadania tj. 70,9 % o wartości brutto 5.517,0 tys. zł było wykonywanych na podstawie wyroków sądowych, a w Rejonie KWK „Wałbrzych - Nowa Ruda” wszystkie zadania związane z naprawą szkód górniczych w liczbie 51, które realizowano w latach 2008-2011 (I kwartał) były wykonywane na podstawie wyroków sądowych. Główną przyczyną kierowania spraw na drogę sądową było zawyżanie przez poszkodowanych wartości wyrządzonej szkody.

W latach 2008 – 2011 (I kwartał) do SRK S.A. nie wpłynęły wnioski o naprawę szkód na gruntach rolnych i leśnych w drodze ich rekultywacji w trybie art. 94 ust. 3 *Pgg*. W okresie tym, Spółka realizowała 4 zadania związane z rekultywacją zdegradowanych terenów po zlikwidowanych kopalniach, na podstawie odrębnych przepisów, w oparciu o wymagane decyzje administracyjne. W wyniku kontroli nie stwierdzono nieprawidłowości związanych z podstawą prawną i procedurami realizowania tych zadań, w tym pozyskiwania środków z dotacji z budżetu państwa i z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

³ Dobór próby obejmował 84 wnioski które w okresie od dnia 1 stycznia 2008 r. do dnia 31 marca 2011 r. wpłynęły do Spółki, z wyłączeniem wniosków z Rejonu KWK „Wałbrzych- Nowa Ruda”. Doboru próby dokonano w formie doboru losowego z interwałem.

2. W badanych okresach łączne całkowite koszty naprawy szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego wyniosły 16.741,2 tys. zł brutto, z czego na koszty pokryte dotacją z budżetu państwa przypadało 15.337,5 tys. zł, tj. 91,6 %, ⁴ a na koszty pokryte środkami własnymi- 1.403,7 tys. zł, tj. 8,4 %.

W strukturze ww. kosztów poniesionych przez SRK S.A. 16.707,8 tys. zł tj. 99,8 % przypadało na następujące ich tytuły:

- koszty zapłaty odszkodowań za naprawy w obiektach budowlanych w sektorach samorządowym i prywatnym na podstawie art. 95 ust.1. Pgg, w łącznej wysokości 8.745,2 tys. zł, które w ponad 70 % dotyczyły odszkodowań dla budynków mieszkalnych;
- koszty poniesione na remonty obiektów budowlanych w sektorach samorządowym i prywatnym w łącznej wysokości 5.320,8 tys. zł, które w ponad 80 % dotyczyły remontów zleczanych wyspecjalizowanym firmom;
- koszty poniesione we wszystkich sektorach, głównie samorządowym, na inne czynności związane z naprawą szkód spowodowanych ruchem zakładu górniczego, na podstawie ugód i wyroków sądowych, takich jak np.: utrzymanie przepompowni odwadniających niecki bezodpływowe na terenie gmin Bytomia i Piekar Śląskich, likwidacja zapadlisk, odszkodowania za straty w uprawach na gruntach rolnych, opracowanie dokumentacji naprawy szkody, zwrot zasądzonych kosztów sądowych i inne, w łącznej wysokości 2.641,8 tys. zł.

Poziom realizacji zadań związanych z naprawą szkód wywołanych ruchem zlikwidowanych zakładów górniczych był w zasadniczym stopniu warunkowany możliwościami ich sfinansowania, zwłaszcza z przyznanych na ten cel środków budżetowych.

Stwierdzono, że pomimo znacznego wzrostu nakładów ponoszonych przez Spółkę w kolejnych analizowanych latach na naprawę tych szkód (z 3.695,1 tys. zł w 2008 r., do 7.487,3 tys. zł w 2010 r.), we wszystkich tych okresach stan zobowiązań wynikający z zawartych ugód i uprawomocnionych wyroków sądowych przewyższał faktyczne wykonanie kosztów poniesionych na realizację odnośnych zadań, czego skutkiem było zwiększenie zaległych zobowiązań z tego tytułu z 5.628,3 tys. zł na koniec 2008 r. do 14.674,1 tys. zł. na dzień 31 marca 2011 r. tj. o 160,7 %. Największe zobowiązania Spółka posiadała wobec miasta Bytom, które na dzień 31 marca 2011 r. wynosiły 13.911.758 zł.

⁴ Podstawą do przyznania i rozliczania dotacji były przepisy ustawy z dnia 7 września 2007 r. o funkcjonowaniu górnictwa węgla kamiennego w latach 2008 – 2015 (Dz. U. z 2007r. Nr 192, poz. 1379), oraz wydanego na jej podstawie rozporządzenia Ministra Gospodarki z dnia 27 czerwca 2008 r. w sprawie dotacji budżetowej przeznaczonej na finansowanie likwidacji kopalń, działań wykonywanych po zakończeniu likwidacji kopalń oraz naprawiania szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego (Dz. U. z 2008r. Nr 118, poz.751).

Ponadto przyczyną tego niekorzystnego zjawiska było przejęcie w 2009 r. zobowiązań dotyczących napraw szkód górniczych od byłej BSRK Spółki z o.o

NIK pozytywnie ocenia procedury związane z pozyskiwaniem i rozliczaniem przez Spółkę dotacji budżetowych przyznawanych przez Ministra Gospodarki na pokrycie kosztów naprawy szkód wywołanych ruchem zakładu górniczego.

3. NIK pozytywnie ocenia, iż w latach 2008- 2010 zagadnienia dotyczące realizacji zadań w zakresie usuwania szkód górniczych oraz rekultywacji terenów pogórnich były w każdym roku objęte kontrolami wewnętrznymi.

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi, Najwyższa Izba Kontroli wnosi o:

Przestrzeganie wymogów dotyczących terminowego udzielania odpowiedzi na wnioski dotyczące naprawy szkód wywołanych ruchem zlikwidowanych zakładów górniczych.

Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach, na podstawie art. 62 ust. 1 ustawy o NIK, oczekuje przedstawienia przez Zarząd SRK S.A., w terminie 21 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, informacji o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosku bądź o działaniach podjętych w celu realizacji wniosku lub przyczynach niepodjęcia takich działań.

Zgodnie z treścią art. 61 ust. 1 ustawy o NIK, w terminie 7 dni od daty otrzymania niniejszego wystąpienia pokontrolnego, przysługuje Zarządowi prawo zgłoszenia na piśmie do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach umotywowanych zastrzeżeń w sprawie ocen, uwag i wniosku zawartych w tym wystąpieniu. W razie zgłoszenia zastrzeżeń, zgodnie z art. 62 ust. 2 ustawy o NIK, termin nadesłania informacji, o którym mowa wyżej, liczy się od dnia otrzymania ostatecznej uchwały właściwej komisji NIK.